



## Rozmowa z... Joanną Kluzik-Rostkowską, Minister Edukacji Narodowej

**TRENDY:** *Pani Minister, mamy okazję rozmawiać po raz pierwszy, odkąd została Pani powołana na stanowisko ministra edukacji narodowej. Czy zmieniło się Pani spojrzenie na edukację? Jak teraz postrzega Pani pracę szkół, dyrektorów, nauczycieli?*

**Joanna Kluzik-Rostkowska:** Praca w Ministerstwie Edukacji Narodowej nie zmieniła mojego spojrzenia na edukację, ale na pewno je wyostrzyła. Robię wiele, aby nie tylko moje zdanie, ale i np. rodziców czy uczniów, o pracy szkół, dyrektorów i nauczycieli było jak najlepsze. Pierwszy krok za nami – przygotowanie szkół na przyjęcie sześciolatków. Zapytaliśmy o zdanie dyrektorów i rodziców. W szkołach pojawili się wizytatorzy. Stworzyliśmy specjalną mapę, każdy zainteresowany może „wyklikać” swoją szkołę i sprawdzić, czy jest gotowa. Zdecydowana większość jest. Sporo pracy jednak przed nami. Chodzi przede wszystkim o pracę na kolejnych etapach nauczania.

**T:** *Pani Minister, jak Pani zdaniem powinien wyglądać nasz system edukacji za 5, 10, 15 lat? Co Pani zdaniem wymaga najszybszej zmiany, a jakie obszary będą modernizowane w dalszej perspektywie?*

**JKR:** Chciałabym, by polska szkoła patrzyła na ucznia indywidualnie. Nie może być tak, że jest jakaś klasa, jakaś średnia, ktoś jest wyżej, ktoś niżej i teraz dziecko musi się jakoś sytuować w tej przestrzeni. Przecież każdy ma indywidualny rytm

i warto to docenić. Chciałabym, żeby polska szkoła weszła na nowe tory i żeby ci, którzy będą ją opuszczali, oprócz twardej umiejętności, byli również wyposażeni w tzw. miękkie kompetencje, czyli np. zdolność współpracy czy radzenia sobie z porażkami. Marzy mi się polska szkoła, w której to uczniowie mówią, dyskutują częściej na lekcji niż nauczyciel. A przede wszystkim szkoła, która nie uczy schematów. To dla mnie bardzo ważne.

**T:** *Jednym z wyzwań, które przyjęła Pani do realizacji, jest rozpoczęcie edukacji przez dzieci 6-letnie. Jakie działania wspomagające uczniów, ich rodziców i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej planuje jeszcze podjąć MEN, w jakich obszarach Pani zdaniem należy wspomóc szkoły, w tym zakresie?*

**JKR:** Z moich rozmów z rodzicami wynika, że zdecydowana większość nie ma wątpliwości, że ich sześciolletnie dzieci są gotowe do edukacji szkolnej. Co więcej – uważają, że to jest ten właściwy wiek i nie warto tracić roku. Największą obawą rodziców jest kwestia przygotowania szkół. Dlatego uspokajam: zdecydowana większość szkół w Polsce jest już przygotowana. Jednocześnie szanuję obawy rodziców, ponieważ sama musiałam taką decyzję podjąć. Dlatego, aby zminimalizować obawy rodziców, należy jak najlepiej wykorzystać czas do 1 września 2014 r. Robimy wszystko, by rodziców i samorządy wesprzeć. Wprowadziliśmy szereg zmian prawnych, które pomogą w lepszym przygotowaniu szkoły

do potrzeb i możliwości najmłodszych uczniów. Przede wszystkim wdrażamy od września bezpłatny podręcznik dla najmłodszych uczniów. Odchodzimy od systemu 45-minutowych lekcji. Zależy mi, by nauczyciele dostosowali czas trwania zajęć edukacyjnych do możliwości psychofizycznych uczniów. Określiłabym, by wymagane efekty kształcenia były dopiero po III klasie. Istotną zmianą jest wprowadzenie przepisu, dzięki któremu możliwe jest zatrudnianie osób wspierających nauczycieli w opiece nad dziećmi. Wsparliśmy też rodziców. Dajemy im prawo do podejmowania decyzji o odroczeniu edukacji swojego sześciolletniego dziecka – po uzyskaniu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Zachęcam wszystkich rodziców, by odwiedzili swoje szkoły i osobiście sprawdzili, czy są przygotowane dla dzieci. Namawiam też rodziców do korzystania z infolinii. Dzwoniąc pod numer telefonu 22 34 74 700, można zgłosić swoje obawy czy zastrzeżenia do pracy szkoły.

Jeszcze jedno: wyniki niedawnych badań Pedagogium pokazują, że zdecydowana większość rodziców, którzy posłali swoje sześciolatków do szkoły, zrobiłaby to ponownie.

**T:** *Jedną z propozycji Ministerstwa jest opracowanie podręcznika dla uczniów klas pierwszych, potem kolejnych. W trakcie opracowania koncepcji i przygotowywania podręcznika podkreślała Pani dbałość*

**o wysoką jakość tego produktu. Jakie podjęto zabiegi służące uzyskaniu dobrego podręcznika?**

**JKR:** Mamy świetnych specjalistów od pisania podręczników. Gotowe są już dwie z czterech części. Wszystkie cztery opublikujemy w internecie przed początkiem roku szkolnego. Na każdym etapie budowania tego podręcznika z autorkami pracują konsultanci, zewnętrzni eksperci. Obie pierwsze części konsultowaliśmy społecznie. Podobnie będzie z trzecią i czwartą częścią. Każdy, kto miał takie życzenie, mógł zgłosić do nich uwagi. I wiele osób z tej możliwości skorzystało. Dzięki temu – bo każdą uwagę analizujemy – nasz podręcznik jest jeszcze lepszy. Żaden z podręczników dostępnych na rynku nie był tak szeroko konsultowany.

**T: Jakie inne materiały otrzymają nauczyciele klas pierwszych, na czyje wsparcie i jakie mogą liczyć?**

**JKR:** Do każdej części podręcznika przygotowywany jest m.in. „Poradnik dla nauczyciela klasy pierwszej szkoły podstawowej”. To materiał pomocniczy dla nauczycieli, którzy będą pracować z „Naszym elementarzem”. Nauczyciele znajdą w nim propozycje tygodniowych planów pracy, scenariusze zajęć dziennych oraz przykładowe karty. Poradnik może być źródłem inspiracji dla nauczycieli, zachęcać ich do wymiany doświadczeń oraz tworzenia autorskich programów nauczania.

**T: Obecnie w fazie testowania jest nowy model procesowego wspomagania pracy szkoły. Co Pani zdaniem stanowi największe wyzwanie w zakresie wspomagania pracy szkoły, w tym doskonalenia nauczycieli?**

**JKR:** Prowadzimy ewaluację pilotażowych projektów realizowanych przez powiaty w ramach działania 3.5 „Kompleksowe wspomaganie szkół”. Badana jest ocena modernizowanego systemu doskonalenia nauczycieli. Wstępne wyniki wskazują na to, że nowy model jest pozytywnie

oceniany przez większość uczestników i w ocenie ankietowanych prowadzone działania odpowiadają na większość zdiagnozowanych słabości aktualnego systemu.

Badani podkreślają potrzebę dostosowania systemu wspomagania do różnych typów szkół i obszarów nieobjętych dotychczasowymi działaniami (np. kształcenie specjalne). Podnoszą również potrzebę dopracowania organizacji systemu, czyli dookreślenia zadań i kompetencji instytucji wspomagających pracę szkół, a także dalsze inwestowanie w kwalifikacje osób bezpośrednio odpowiedzialnych za wspomaganie i stworzenie mechanizmów zapewniających wysoką jakość ich pracy.

Największym wyzwaniem dla systemu wspomagania szkół jest rzetelna diagnoza potrzeb danej szkoły czy placówki oparta na wynikach ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej. Dla dobrego funkcjonowania systemu wspomagania ważne jest również wypracowanie mechanizmów lepszej współpracy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych i bibliotek pedagogicznych.

**T: Obecnie szkoły, które biorą udział w powiatowym projekcie realizowanym w ramach Konkursu 3.5. „Kompleksowe wspomaganie szkół”, korzystają ze środków unijnych. Jak w perspektywie roku 2016 będzie określony sposób finansowania doskonalenia nauczycieli?**

**JKR:** Sposób finansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli jest już określony w Karcie Nauczyciela. Organy prowadzące szkoły są zobowiązane wyodrębnić środki na doskonalenie zawodowe nauczycieli w wysokości 1% planowanych rocznych środków na wynagrodzenie. Wspomaganie szkół czy placówek oraz sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli czy dyrekto-



**Nasz elementarz i Poradnik dla nauczyciela**

Na stronie [Ministerstwa Edukacji Narodowej](#) jest już dostępna pierwsza część *Poradnika dla nauczyciela klasy pierwszej szkoły podstawowej*. Publikacja jest materiałem pomocniczym dla nauczycieli, którzy będą pracować z przygotowanym na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej *Naszym elementarzem* – podręcznikiem dla pierwszoklasistów.

Została udostępniona również aplikacja umożliwiająca złożenie zapotrzebowania na *Nasz elementarz* przez publiczne szkoły podstawowe i publiczne ogólnokształcące szkoły muzyczne I stopnia. Niepubliczne szkoły podstawowe i niepubliczne ogólnokształcące szkoły muzyczne I stopnia mogą natomiast złożyć wniosek o wyposażenie w podręcznik.





rów szkół lub placówek po 2016 r. będą finansowane z tych środków.

**T: W środowisku edukacyjnym mówi się o rozpoczętych pracach nad kolejnymi zmianami w systemie doskonalenia nauczycieli. Jakich zmian możemy się spodziewać? Co Pani zdaniem wymaga zmiany w pracy instytucji, których głównym zadaniem jest pomoc szkole? Jaką rolę w świetle planowanych zmian będą pełnić placówki centralne?**

**JKR:** 17 czerwca podpisałam rozporządzenie w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli i rozporządzenie zmieniające rozporządzenia w sprawie akredytacji tych placówek. Chcemy dostosować wymagania stawiane placówkom doskonalenia nauczycieli ubiegającym się o uzyskanie akredytacji do nowych zadań związanych ze wspomaganiem szkół oraz powiązanie tych wymagań z wymaganiami określonymi w przepisach dotyczących nadzoru pedagogicznego, a także określenie zadań, które mogą być realizowane wyłącznie przez akredytowane placówki doskonalenia nauczycieli.

Praca nad ewentualnymi kolejnymi zmianami w systemie doskonalenia nauczycieli będzie rozpoczęta po analizie wyników

badan prowadzonych obecnie w ramach realizowanych przez powiaty pilotażowych projektów testujących nowe formy wspomagania szkół i placówek.

Wstępne badania wskazują na potrzebę wypracowania mechanizmów lepszej współpracy placówek wspomagania, tj. placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych i bibliotek pedagogicznych.

**T: Jakie kierunki polityki oświatowej wskazała Pani na najbliższy rok szkolny? Na czym będziemy się szczególnie koncentrować w nadchodzącym roku szkolnym i dlaczego?**

**JKR:** Projektowane kierunki będą w dużej mierze kontynuacją kierunków z poprzednich lat szkolnych z modyfikacjami związanymi z wynikami nadzoru pedagogicznego. Ale i tak w dalszym ciągu priorytetem będzie wspieranie rozwoju dziecka młodszego na pierwszym i kolejnych etapach edukacyjnych. Priorytetem dla nas będzie też podniesienie jakości kształcenia na IV etapie edukacyjnym w zakresie umiejętności określonych w podstawie programowej. W zakresie poczucia bezpieczeństwa uczniów oraz występującymi w szkołach przejawami agresji chcemy ustalić priorytet, by pro-

gram wychowawczy szkoły i konsekwentne działania wychowawcze stanowiły skuteczne narzędzie zapobiegania agresji. Podobnie jak w latach poprzednich priorytetem będzie też edukacja włączająca, kształcenie uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych. To nie wszystkie cele i wyzwania, jakie na nas czekają w nadchodzących miesiącach. Chciałam jeszcze zwrócić uwagę na coś, co dla mnie osobiście będzie priorytetem w najbliższym czasie. To szkolnictwo zawodowe. Nie bez przyczyny ten rok szkolny ogłosiłam „Rokiem Szkoły Zawodowców”. Chciałabym, aby system szkolnictwa zawodowego działał lepiej, aby młodzi ludzie chętniej z niego korzystali.

**T: Na zakończenie chcielibyśmy się jeszcze dowiedzieć, jak to jest, kiedy jest się jednocześnie rodzicem dzieci w wieku szkolnym i ministrem edukacji narodowej?**

**JKR:** Dzięki temu jestem na bieżąco, wiem co się dzieje w polskich szkołach. Mam rozeznanie od szkoły podstawowej, gimnazjum do szkoły ponadgimnazjalnej. Znam problemy i obawy rodziców, ich spojrzenie na szkołę.

**T: Dziękuję za rozmowę!**



**Joanna Kluzik-Rostkowska – Minister Edukacji Narodowej**

Urodziła się 14 grudnia 1963 r. Absolwentka wydziału dziennikarstwa i nauk politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Od 1989 r. pracowała jako dziennikarka działu politycznego „Tygodnika Solidarność”. W 1992 r. była kierownikiem działu reportażu miesięcznika „Konfrontacje”. W tym samym roku rozpoczęła pracę w „Expressie Wieczornym”, gdzie była m.in. zastępcą kierownika działu krajowego i reportażu oraz kierownikiem działu reportażu. W trakcie swojej kariery dziennikarskiej zajmowała się m.in. dziennikarstwem śledczym, była również korespondentką zagraniczną (w tym w Bośni i Czeczenii).

W 2005 r. została pełnomocnikiem prezydenta Warszawy ds. kobiet i rodziny. 17 listopada 2005 r. objęła stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, przejmując m.in. kompetencje Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn.

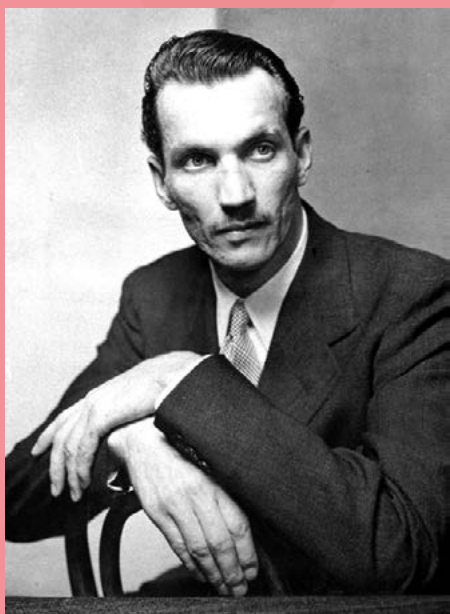
13 sierpnia 2007 r. została ministrem pracy i polityki społecznej. Stanowisko to zajmowała do 16 listopada 2007, tj. do zaprzysiężenia jej następcy w rządzie Donalda Tuska. Wcześniej, w tym samym roku, w wyborach parlamentarnych uzyskała mandat poselski, kandydując jako lider listy PiS w okręgu łódzkim i otrzymując 41 171 głosów.

Jest przedstawicielem polskiego parlamentu w Zgromadzeniu Parlamentarnym OBWE oraz szefową polsko-afgańskiej grupy parlamentarnej. Pracowała w sejmowej komisji polityki społecznej i rodziny oraz komisji spraw zagranicznych.

**Źródło**



## Rok Jana Karskiego



Rok 2014 Sejm RP ogłosił **Rokiem Jana Karskiego**, słynnego kuriera Polskiego Państwa Podziemnego.

Zapraszamy Państwa do odwiedzenia **zakładki** na stronie ORE i zapoznania się z sylwetką i historią tej niezwyklej postaci. Udostępniliśmy także dla Państwa kalendarz wydarzeń, które uświetnią obchody Roku Jana Karskiego, w tym informacje o działaniach edukacyjnych programu *Jan Karski. Niedokończona misja*.



Ulica Karskiego na Manhattanie

Nurt edukacyjny programu *Jan Karski. Niedokończona misja* ma na celu popularyzację postaci Jana Karskiego poprzez włączenie lekcji o nim do programów szkół polskich oraz polonijnych. W ramach tego projektu organizowane są warsztaty dla nauczycieli (w 2010 r. zorganizowane już były w Nowym Jorku i w Toronto) oraz konkurs na scenariusz lekcji multimedialnej o Janie Karskim przygotowany przez Centralę Polskich Szkół Doksztalających w Ameryce we współpracy z Działem Edukacyjnym Muzeum Historii Polski.

Muzeum Historii Polski oddaje do dyspozycji nauczycieli i uczniów gimnazjów oraz liceów interdyscyplinarny projekt edukacyjny *Jan Karski i jego czasy*, w którym można znaleźć zarówno materiały źródłowe (dokumenty, zdjęcia) i uzupełniające (fragmenty książki *Tajne państwo* Jana Karskiego), jak i gotowe propozycje scenariuszy lekcji multimedialnych z wykorzystaniem materiałów dostępnych w pakiecie. Pakiet powstał dzięki wsparciu Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

**Źródło**



Ławeczka Karskiego w Łodzi

„Ci, którzy znali Jana Karskiego, nigdy go nie zapomną. Jego przesłanie będzie rozświeślać ścieżkę kochających wolność przez lata, które nadejdą. Nie można sobie wyobrazić lepszego dziedzictwa” – Bill Clinton

„Wierzę, że tak wielcy bohaterowie jak Jan Karski nigdy naprawdę nie umierają. Jan Karski będzie żył w swoich książkach, w pamięci swoich studentów i swoim dziele większym niż życie” – Lech Wałęsa

„Prof. Jan Karski to jest odważny, mądry i skromny człowiek. I być może, dlatego nie nadaje się na bohatera z pierwszych stron gazet. Ale byłoby lepiej, gdyby tak wybitna postać jak Jan Karski była powszechnie znana i gdyby była dla wielu z nas wzorem a czasami i sumieniem” – Aleksander Kwaśniewski

„Dla mnie osobiście Jan Karski był – obok Miłosza, Nowaka-Jeziorańskiego i Giedroycia – wielkim autorytetem polskiej emigracji. Jest to dla mnie symbol tej najlepszej Polski. On czynił Polskę lepszą każdym swoim gestem, każdym swoim wystąpieniem” – Adam Michnik

„Karski odkrywa, że coś takiego jak sumienie świata, na które powoływali się Żydzi, domagający się świadectwa swych braci w wolnym świecie, nie istnieje. Wie i pokazuje, że polityka, która w imię strategii i politycznego rozsądku wyzbyła się sumienia, jest czymś koszmarnym, nieludzkim, diabelskim” – ks. Adam Boniecki





יָד וַשֶּׁמׁ יאד Vashem



## 10 lat realizacji projektu *Zachować pamięć. Historia i kultura dwóch narodów*

**Projekt mający na celu organizację wyjazdów młodzieży izraelskiej na wycieczki do Polski szlakiem obozów zagłady zapoczątkowany został przez rząd Izraela w roku 1988. Od tamtej pory corocznie tysiące młodych Żydów odwiedzają Polskę, zaś od kilku lat mogą także spotykać się z polską młodzieżą. Aby takie spotkania w polskich szkołach dobrze przygotować, w czasie seminariów kontaktowych w Jerozolimie nasi nauczyciele poznają wcześniej swoich partnerów – izraelskich nauczycieli.**

Wychodząc naprzeciw idei wzajemnego poznania się Polaków i Żydów, Ośrodek Rozwoju Edukacji i Instytut Yad Vashem<sup>1</sup> zapraszają co roku na seminarium kontaktowe grupę polskich i izraelskich nauczycieli, aby razem podążali śladami wspólnej historii i kultury dwóch narodów, żyjących przez wiele wieków na terenach Polski. Działanie to jest wynikiem podjętej w 2002 r. współpracy pomiędzy Ministerstwem Edukacji Kultury i Sportu Izraela, Instytutem Polskim w Tel Avivie oraz Instytutem Yad Vashem. Projekt seminariów edukacyjnych *Bliżej siebie* jest realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji od 10 lat, jako komponent projektu *Zachować pamięć*.

Adresatami seminarium kontaktowego są polscy nauczyciele reprezentujący miasta i szkoły objęte programem spotkań młodzieży oraz nauczyciele ze szkół izraelskich przyjeżdżający do Polski. Tematyka seminarium skoncentrowana jest na kwestii zainteresowania młodych ludzi historią obu narodów, z jej zawiłościami i jasnymi kartami.

W czasie spotkań w polskich szkołach omawiana jest także metodologia pracy z młodymi Izraelczykami i Polakami.

Wykłady i warsztaty w Yad Vashem służą wyposażeniu uczestników seminarium w wiedzę i umiejętności niezbędne do nauczania o historii i kulturze mniejszości żydowskiej w Polsce oraz historii Holokaustu i jego skutkach, wymianie doświadczeń edukacyjnych w zakresie nauczania o stosunkach polsko-żydowskich, wzbogaceniu warsztatu pracy. Celem jest realne wsparcie metodyczne i merytoryczne nauczycieli, aby wiedzieli jak uczyć o Holokauście, jak przygotować polską młodzież na przyjęcie izraelskich kolegów oraz jak zaaranżować warunki spotkania. Uczestnicy poznają przykładowe scenariusze zajęć z młodzieżą, a także otrzymują materiały pomocnicze, które posłużą przygotowaniu spotkań w trzech obszarach:

- integracja grupy poprzez wspólne zabawy, tańce, gry;
- zajęcia warsztatowe, prowadzone według wybranego scenariusza z pu-

blikacji polsko-hebrajskiej *Zachować pamięć*;

- wspólne aktywności, np. ceremonie w miejscach pamięci.

Możliwość osobistych kontaktów pomiędzy polskimi i izraelskimi nauczycielami, wymiana doświadczeń, zapoznanie się z metodami pracy, sukcesami i problemami, których obie grupy doświadczają, ucząc o polsko-żydowskiej historii i współczesności, należą do zalet seminarium, przesądzają o jego sukcesie oraz stanowią grunt do dobrego przygotowania spotkań młodzieży.

Do tej pory w seminariach uczestniczyło około 600 nauczycieli z Polski. Każdy, kto chce uczyć młodzież o Holokauście, musi – oprócz przygotowania emocjonalnego – zgromadzić rzetelną wiedzę. Dwunastodniowy program intensywnego szkolenia w Międzynarodowej Szkole Studiów nad Holokaustem (ISHS) Yad Vashem daje uczestnikom szansę poznania złożoności zagadnienia Zagłady oraz filozofii nauczania o tym wydarzeniu. Zgodnie z zasadami nauczania ISHS w centrum rozważań o historii znajduje się pojedyncza istota ludzka. Poznawanie Holokaustu to nie tylko zgłębianie zjawisk takich jak masowe zabójstwo, polityka nazistowska,

<sup>1</sup> Instytut Yad Vashem, położony na Wzgórzu Pamięci w Jerozolimie, powstał na mocy ustawy parlamentu Izraela w 1953 r. Nazwa Instytutu wywodzi się z cytatu z Księgi Izajasza (Iz 56, 5): „dam miejsce (Yad) w moim domu i w moich murach oraz imię (Vashem) (...) wieczyste i niezniszczalne”. Głównym zadaniem Instytutu Pamięci Męczenników i Bohaterów Holokaustu jest gromadzenie materiałów o żydowskich ofiarach, które zostały zamordowane wyłącznie z powodu swojego żydowskiego pochodzenia, oraz utrwalenie imion tych ludzi, a także zniszczonych społeczności, organizacji i instytucji. Obok dokumentowania i upamiętniania Holokaustu, Yad Vashem kładzie także nacisk na opracowywanie programów edukacyjnych i finansowanie badań naukowych.



sytuacjami oraz podstawowymi wyborami natury moralnej.

Historia Holokaustu jest przede wszystkim historią człowieka. Jakakolwiek dyskusja na temat ofiar, sprawców lub tych, którzy biernie się przyglądali, musi zmierzać do zrozumienia ludzi uwikłanych w to wydarzenie. Spotkanie uczniów ze „zwykłymi ludźmi”, którzy znaleźli się w Holokauście – ich codziennym życiem i rzeczywistością – musi służyć jako podstawa do pogłębionego wysiłku pedagogicznego. Podejmując się nauczania o Holokauście, nauczyciele powinni się w pierwszej kolejności dowiedzieć, kim byli pojedynczy ludzie, zanim stali się ofiarami. W przeddzień wybuchu II wojny światowej Europę zamieszkiwało około 10 milionów Żydów. Miejscem największego ich skoncentrowania była Polska. Żyli tu pełnią życia – tworzyli literaturę, poezję, teatr, gazety itp. Dopiero po rozmowie o życiu przedwojennym można zająć się zgłębianiem Holokaustu i losu jego ofiar. Uwagę należy poświęcić nie tylko bohaterom powstań i ruchu oporu czy wysokim rangą mordercom – kluczowe jest także podjęcie próby zrozumienia trudności i dylematów, przed jakimi stawali ci, których imiona zaginęły wraz z utraconym życiem. Tylko w taki sposób można odnaleźć prawdziwą, pogłębioną więź pomiędzy uczącymi się a samym zagadnieniem oraz zacząć dostrzegać podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnością a okresem Holokaustu. Badanie rozmaitych dylematów etycznych i wyzwań, przed którymi stawali Żydzi, Polacy, Niemcy i inni ludzie, pozwala przejść w procesie nauczania od konkretnej sytuacji w historii do uniwersalnego aspektu ludzkiego. Pokazywanie ludzkiej twarzy historii i zgłębianie skomplikowanego położenia człowieka pomagają zapobiec zredukowaniu Holokaustu do jednowymiarowego obrazu lub abstrakcyj-



*Sala Imion w Muzeum Historii Holokaustu, zawiera imiona i szczegóły osobiste milionów ofiar, zapisane w Listach Świadców*

statystyki śmierci, łańcuch wydarzeń politycznych i wojskowych. To także

próba zrozumienia ludzi i tego, w jaki sposób radzili sobie z ekstremalnymi



*Wagon Towarowy – Pomnik Wysiedlonych*



nego, wyobcowanego spojrzenia na to zagadnienie. Powyższe założenia są podstawą pracy pedagogicznej Yad Vashem.

Ważnym założeniem edukacyjnym Międzynarodowej Szkoły Studiów nad Holokaustem jest tzw. podejście wielopoziomowe, czyli dostosowane do wieku i wprowadzające treści związanych z Szoah (Holokaustem) narastająco, zgodnie z rozwijającymi się zdolnościami emocjonalnymi i poznawczymi ucznia. W tym podejściu nauczanie o Holokauście zaczyna się wcześniej i dotyczy uczenia podstawowych faktów nawet w pierwszych klasach, jednak w sposób, który uwzględnia umiejętności małych dzieci. To spiralny model nauczania o Holokauście, następuje w nim stopniowe budowanie zasobu wiedzy o tym wydarzeniu: wartości takie jak indywidualna empatia oraz więzi rodzinne są przekazywane uczniom od najmłodszych lat szkoły podstawowej poprzez historie o ratunku i ocaleniu – te ze szczęśliwym zakończeniem; uczniów gimnazjów uczy się o problemach całych społeczności oraz zagadnieniach tożsamości, dopiero zaś w szkołach średnich pojawiają się bardziej złożone zagadnienia społeczne, wymagające zaawansowanego myślenia historycznego, jak np. związki przyczynowo-skutkowe, ideologia narodowa i wielostronny konflikt globalny. W modelu spiralnym przechodzi się od jednostki do społeczności, a w końcu do społeczeństwa, w oparciu o bezpieczne, ale ustrukturyzowane gromadzenie wiedzy o samym Holokauście. Spotkanie ucznia z przeszłością i jej dylematami etycznymi będzie uwewnętrzniane na przestrzeni lat i wpłynie na budowę jego tożsamości oraz etyki własnego postępowania.

Uczenie się o Holokauście jako o doświadczeniu ludzkim wykracza poza granice dyscypliny historycznej. Dla-



*Pomnik Korczaka i Dzieci Getta*

tego podejście interdyscyplinarne do nauczania wymaga zaangażowania innych obszarów wiedzy, które pomagają zrozumieć istotę i ducha ludzkiego. Są to m.in. sztuka, literatura i filozofia. Włączenie tych dyscyplin umożliwia uzyskanie dostępu do różnych części ludzkiej psyche, co nie zawsze jest możliwe tylko w drodze intelektualnej analizy dokumentów historycznych.

Program Szkoły naucza uniwersalnych zasad ochrony praw człowieka i inspirowe do indywidualnej odpowie-

dzialności za zwalczanie rasizmu i ksenofobii w dzisiejszym świecie.

W dniach 8–19 czerwca 2014 r. kolejna grupa polskich nauczycieli uczestniczyła w seminarium. Nauczyciele tak relacjonowali swoje wrażenia z pobytu i szkolenia:

„(...) Kompleksowe podejście do tematu Zagłady to następny pozytywny aspekt seminarium. Kluczową rolę odegrały zasoby Instytutu Yad Vashem, które dotyczą zagadnienia, wykorzy-



*Upamiętnienie polskich żołnierzy II wojny światowej na Górze Herzla w Jerozolimie*



Wykład Rabina Yeshaya Baloga Istota judaizmu

stując różnorodne środki przekazu. Dla mnie szczególnie interesujące były zbiory w Centrum Wizualnym, a także kolekcja obrazów w Muzeum Sztuki Holokaustu. W czasie zajęć na seminarium zobaczyliśmy, jak można użyć poezji, malarstwa, filmu do zaintrygowania uczniów tematem, do wzbudzenia chęci poznania wydarzeń historycznych bądź też do włączenia zagadnień historycznych w czasie zajęć artystycznych czy lekcji języka polskiego. Wizyta w Muzeum Historycznym była niezwykłą, zasoby tam

dostępne, a także sposób przedstawienia treści, dobór środków wizualnych, aranżacja przestrzeni, ilość materiałów zrobiły na mnie ogromne wrażenie. Ponownie spójność w przedstawianiu koncepcji i świadomość użycia każdego elementu od momentu wejścia osoby odwiedzającej do jej wyjścia, danie możliwości na przemyślenie tematu czy przeżycie emocjonalne w ostatnich salach były absolutnie bezbłędne. (...)



Grupa polskich nauczycieli i wykładowców seminarium w Yad Vashem, 8–19.08.2014

Czas seminarium był dla mnie czasem zachęty i inspiracji, gdzie miałam możliwość w praktyczny sposób zobaczyć jak można przeprowadzić intrygujące warsztaty historyczne dla młodzieży. Uświadomił mi złożoność zagadnienia, jakim jest Zagłada, i różnorodność metod, które można użyć, aby ten temat przybliżyć uczniom. Mogłam także uzupełnić swą wiedzę, jeśli chodzi o wydarzenia historyczne z okresu przed- i powojennego”.

**Lidka Chęcińska**

nauczycielka języka angielskiego z II LO w Piotrkowie Trybunalskim

„Seminarium w Yad Vashem i pobyt w Izraelu to nie tylko poznawanie wspólnej historii, to przede wszystkim zmierzenie się ze stereotypami, to otwarcie na innych, to budowanie partnerstwa”.

**Beata Kotelnicka**

„Przeglądaliśmy się całościowemu wymiarowi Zagłady, a jednocześnie widzieliśmy to, co działo się z Człowiekiem, jego rodziną, jego marzeniami. Wszelkie ludzkie prawa, choćby do życia i poczucia bezpieczeństwa zostały odebrane ofiarom. I to jest wymiar osobisty, bardzo emocjonalny mojego udziału w seminarium – poczucie, że wszyscy jesteśmy takimi samymi ludźmi, to nic, że minęło 70 lat, ludzkie uczucia i marzenia są i dziś takie same. Choć to, czym było Szoah, jest tak trudne do zrozumienia. Taką filozofię nauczania o Holocauście chciałabym przekazać moim kolegom i koleżankom w szkole oraz moim uczniom”.

**Bożena Szczerkowska**

nauczycielka w ZS w Pajęcznie

Opracowała:

**Agnieszka Brodowska**

na podstawie materiałów źródłowych ze stron internetowych [Instytutu Yad Vashem](#) i [Ośrodka Rozwoju Edukacji](#) oraz relacji uczestników